

ΒΟΛΦΓΚΑΝΓΚ ΣΟΪΜΠΛΕ

Ο γερμανός υπουργός Οικονομικών μιλάει στο «Βήμα»

«Δεν θέλουμε την Ελλάδα υπό την κατοχή μας»

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΟΝ
ΝΙΚΟ ΧΕΙΛΑ

Εχει σοβαρό προφίλ. Ο Βόλφγκανγκ Σοϊμπλε είναι συνήθως αγέλαστος όταν απευθύνεται στο κοινό. Το απόγευμα της Παρασκευής όμως σε συνέντευξη Τύπου που έδωσε στο Βερολίνο ήταν άλλος άνθρωπος. Στο πρόσωπό του πλανιόταν το χαμόγελο του νικητή. Η απροσδόκητη επιτυχία του PSI είχε και ένα απροσδόκητο συναισθηματικό αντίκτυπο. Και όχι αδικαιολόγητα. Η αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους με συμμετοχή των ιδιωτών ήταν σε πρώτη γραμμή δική του ιδέα. Το ίδιο ισχύει και για την υλοποίηση της ιδέας: χωρίς τις αφόρητες πιέσεις του στους δανειστές, που ενίοτε άγγιζαν το όριο του εκβιασμού, η συμμετοχή δεν θα έφτανε ποτέ σε τόσο υψηλό επίπεδο. Ο ίδιος έσπευσε να δηλώσει ότι «δεν αισθάνεται ευφορία». Όμως το πρόσωπό του τον προδίδε. Ο γερμανός υπουργός Οικονομικών φαινόταν συνεπαρμένος από το δημιουργήμα του: τη μεγαλύτερη ανταλλαγή χρεογράφων στην παγκόσμια οικονομική ιστορία. Αυτό μπορεί να μη λύνει με «βιώσιμο» τρόπο το ελληνικό πρόβλημα, δίνει όμως στον ίδιο την αίγλη του μεγάλου και κυρίως αποτελεσματικού ευρωπαίου. Διαφορετική ήταν βέβαια η διάθεσή του στη συνέντευξη που έδωσε στο «Το Βήμα». Σε αυτή κυριαρχούσαν τα δύσκολα του ευρώ. Και αυτό επέβαλε την επιστροφή στην ψυχρή πολιτική ανάλυση. Με αφετηρία την ιδέα της «ανταγωνιστικότητας», ο κ. Σοϊμπλε μιλά σε αυτήν για πολλά και ευρωπαϊκά θέματα: από την «αιρετική» δήλωση του ισπανού πρωθυπουργού Ραχόι, ότι δεν προτίθεται καθόλου να τηρήσει πλήρως τη δέσμευση για μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος της χώρας του, ως τους φόβους που εκδηλώνονται σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες για μια νέα κυριαρχία της Γερμανίας στην Ευρώπη – όχι μόνο οικονομική, όπως συνέβαινε από δεκαετίες, αλλά τώρα και πολιτική. Η συζήτηση επικεντρώθηκε ωστόσο γρήγορα στην Ελλάδα. «Οχι, δεν έχω βαρεθεί να μιλάω για αυτήν» βεβαίωσε από την αρχή ο ίδιος. Και αυτό αποτυπώθηκε στα πολυάριθμα σχόλιά του στη συνέντευξη τόσο για τα προβλήματα της χώρας όσο και για έλληνες πολιτικούς, όπως ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Κάρολος Παπούλιας και ο υπουργός Οικονομικών Ευάγγελος Βενιζέλος.

■ **Κύριε Σοϊμπλε, προτού ακόμη τελειώσουν οι ισχύες θριάμβου για την επιτυχία του PSI, πολλά μέσα ενημέρωσης άρχισαν να μιλούν για τρίτο πακέτο βοήθειας προς την Ελλάδα. Είναι ώρα για τέτοια συζήτηση, αν ληφθεί μάλιστα υπόψη ότι το δεύτερο πακέτο δεν έχει μπει ακόμη σε εφαρμογή;**

«Κανένας δεν μπορεί να προβλέψει το μέλλον. Η ανάλυση βιωσιμότητας του ελληνικού χρέους από την τριτοβάθμια βάση στην υπόθεση ότι το ύψος του χρέους το 2020 θα είναι 120,5%. Η επιτυχία του PSI, με πολύ περισσότερους επενδυτές να ανταλλάσσουν τα ομόλογά τους από ό,τι κήρυτταν οι σκεπτικιστές, θα ολοκληρωθεί, αν η Ελλάδα τηρήσει τις δεσμεύσεις που ανέλαβε για το δεύτερο πρόγραμμα. Αλλά μιλάμε για μια περίοδο οκτώ ετών, που βρίσκεται μπροστά μας. Κανένας δεν μπορεί να αποκλείσει ότι ως τότε η Ελλάδα δεν θα χρειαστεί κάποια στιγμή και ένα τρίτο πακέτο. Μίλησα στο Κοινοβούλιο εντελώς ανοιχτά για αυτό. Αλλά τώρα δεν είναι η στιγμή για τη συζήτηση ενός τρίτου πακέτου. Είναι η ώρα της υλοποίησης του δεύτερου πακέτου για την Ελλάδα».

■ **Θα συνηγορήσετε στην οικογένειά σας να αγοράσει ελληνικά ομόλογα ύστερα από τις πρόσφατες εξελίξεις;** (γελάει) Δεν μου επιτρέπεται να το πω, επειδή έχω εσωτερική πληροφόρηση. Θα παραβίαζα έτσι τον νόμο και η παραβίαση του νόμου είναι το τελευταίο πράγμα που μπορεί να ζητήσετε από έναν γερμανό υπουργό Οικονομικών».

■ **Να το ρωτήσω διαφορετικά: Θα αγοράζατε εσείς ο ίδιος τέτοια ομόλογα;**

«Όσο είμαι υπουργός Οικονομικών, δεν πρόκειται να το κάνω – αυτό θα ήταν εναντίον των κανόνων. Επιπλέον, δεν δίνω ποτέ συμβουλές για επενδύσεις. Αλλά δεν θέλω να αποφύγω το ερώτημά σας. Είμαι απόλυτα σίγουρος ότι τα μέτρα που αποφασίσαμε και πρέπει τώρα να εφαρμόσει η Ελλάδα – όχι εύκολο εγχείρημα – θα συμβάλουν στην ανάρρωση της χώρας».

■ **Κανένας οικονομικός αναλυτής εκτός Βρυξελλών δεν σας πιστεύει...** «Υπάρχουν φυσικά διαφορές απόψεων, οι οικονομολόγοι σπάνια συμφωνούν μεταξύ τους. Υπάρχει μεγάλη αβεβαιότητα ακόμη. Αυτός είναι και ο λόγος που οι υπουργοί Οικονομικών της ευρωζώνης αποφάσισαν να δώσουν το δεύτερο πακέτο στην Ελλάδα στη βάση του πορίσματος της τριτοβάθμιας

όχι των δικών τους απόψεων. Η τριτοβάθμια ακολουθεί ένα ρεαλιστικό σενάριο, όχι ένα αισιόδοξο. Προς τους διαφωνούντες οικονομολόγους θα ήθελα να πω: Παρά τις όποιες διαφορές απόψεων, εμείς οι πολιτικοί πρέπει να παίρνουμε αποφάσεις. Είμαι πεπεισμένος ότι οι αποφάσεις που πήραμε ήταν οι καλύτερες δυνατές εν όψει της αβεβαιότητας. Αλλά αυτό δεν ήταν εύκολο και δεν μπορούμε να δώσουμε εκατό τοις εκατό εγγύηση ότι θα επιτύχουν».

■ **Εχετε πει συχνά ότι δεν μπορεί να καταπολεμηθεί κανείς χρέη με τη σύναψη νέων χρεών. Τις προάλλες ψηφίσατε όμως και εσείς υπέρ της παροχής ενός τεράστιου δεύτερου δανείου στην Ελλάδα. Δεν υπάρχει εδώ μια αντίφαση;**

«Σας παρακαλώ πολύ! Ελεγα ανέκαθεν ότι δεν μπορούμε να μειώσουμε τα χρέη με νέα χρέη. Αλλά ώσπου να κάνει η Ελλάδα τις αναγκαίες αλλαγές πρέπει να της δώσουμε χρόνο. Ήδη

από το 2010 η χώρα δεν είχε πρόσβαση στις διεθνείς αγορές – όχι πάντως με ανεκτούς τόκους. Αυτός είναι ο λόγος που δώσαμε το πρώτο πακέτο και ύστερα, αφού είδαμε ότι και αυτό δεν αρκούσε, το δεύτερο. Το τελευταίο αποβλέπει στη μείωση του ελληνικού χρέους στο 120,5% του ΑΕΠ το 2020. Ο ιδιωτικός τομέας πρέπει να συμβάλει επίσης σε αυτό αποδεχόμενος ένα κούρεμα της τάξεως του 53,5%. Αυτό είναι το νόημα του προγράμματος. Δεν υπάρχει καμία αντίφαση με αυτό που λέω για τα χρέη!».

Χρειάζονται δομικές μεταρρυθμίσεις

■ **Πριν από λίγο καιρό συγκρίνατε την Ελλάδα με την πρώην Ανατολική Γερμανία, όπως ήταν αυτή αμέσως μετά την πτώση του Τείχους...**

«Οχι, είπα μόνο ότι αν δει κανείς τη λίστα με τα περιουσιακά στοιχεία του ελληνικού κράτους που βρίσκονται προς αποκράτικοποίηση, το κρατικό μερίδιο στην οικονομία της χώρας είναι σχεδόν τόσο μεγάλο όσο εκείνο την εποχή της Ανατολικής Γερμανίας. Δεν είπα ποτέ ότι η Ελλάδα είναι όπως η Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας. Αν η Ελλάδα θέλει να γίνει ανταγωνιστική, δεν χρειάζεται μόνο επενδύσεις αλλά και δομικές μεταρρυθμίσεις. Και τις οικονομικές αποφάσεις δεν πρέπει να τις παίρνει η δημόσια διοίκηση αλλά οι επιχειρήσεις στο πλαίσιο του ανταγωνισμού. Αυτή είναι η εμπειρία μας. Αυτή είναι η ουσία του θέματος».

■ **Μπορεί όμως η αποκράτικοποίηση να αποτελέσει ισχυρό μοχλό ανάπτυξης, αν ληφθεί υπόψη ότι η αξία των επιχειρήσεων που βρίσκονται στην κατοχή του ελληνικού κράτους δεν ξεπερνά τα 6 δισ. ευρώ, δεδομένου ότι, όπως τονίζουν ορισμένοι ειδικοί, το μεγαλύτερο μέρος των κρατικών επιχειρήσεων αποκράτικοποιήθηκε ήδη την περίοδο της κυβέρνησης Σημίτη;**

«Αυτό που μου λέτε τώρα, ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει τίποτα για ιδιωτικοποίηση, είναι το αντίθετο από αυτό που μας έλεγε ανέκαθεν η ελληνική κυβέρνηση. Θα μου επιτρέψετε να σας πω ότι λόγω σεβασμού των δημοκρατικών θεσμών εμπιστεύομαι περισσότερο αυτό που λέει η ελληνική κυβέρνηση».

■ **Θα συμβάλει το Βερολίνο στην ενίσχυση της Task Force; Θα στείλετε εφοριακούς στην Ελλάδα, παρά τον θόρυβο που έχει προκληθεί εναντίον τους;**

«Αν η Ελλάδα επιθυμεί να στείλουμε γερμανούς εφοριακούς στο πλαίσιο ενός διεθνούς προγράμματος για την ενδυνάμωση του ελληνικού φορολογικού συστήματος, είμαστε πρόθυμοι να το κάνουμε. Αυτό προτιμούμε να το κάνουμε σε διεθνές πλαίσιο, όχι σε διμερές. Ωστόσο ο φόβος του συνδικάτου Ελλήνων εφοριακών ότι οι γερμανοί ειδικοί θα κλέψουν τη δουλειά των Ελλήνων συναδέλφων τους είναι παράλογος, σκέτη ανοησία. Προσφέρουμε βοήθεια, δεν αναγκάζουμε κανέναν να την αποδεχθεί».

■ **Δεν θα ήταν καλύτερο τα δεκάδες δισεκατομμύρια ευρώ να δίνονταν τουλάχιστον επί μέρους, για παραγωγικές επενδύσεις στο πλαίσιο ενός σχεδίου Μάρσαλ, αντί να δοθούν εξ ολοκλήρου για την εξυπηρέτηση ενός όλο και μεγαλύτερου χρέους;** «Σε ό,τι αφορά το σχέδιο Μάρσαλ: Εμείς – η καγκελάρια, ο υπουργός Οι-

κονομίας και εγώ – δηλώσαμε επανειλημμένως ότι το σχέδιο αυτό αποτελεί πρωτίτως καθήκον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η Επιτροπή πρέπει να βεβαιωθεί ότι η Ελλάδα μπορεί να αξιοποιήσει τα ήδη υφιστάμενα κονδύλια με τρόπο που θα διεγείρουν την ανάπτυξη. Θα ήταν ένα ωραίο παράδειγμα ευρωπαϊκής αλληλεγγύης, αν είχε γρήγορη εφαρμογή. Αλλά αυτό δεν είναι φυσικά υποκατάστατο για το δεύτερο πακέτο, για μεταρρυθμίσεις και για τη μείωση του χρέους».

■ **Φτάνουν γι' αυτό τα λίγα δισεκατομμύρια των διαρθρωτικών ταμείων; Θα υπάρξει νέα πρωτοβουλία στον τομέα της ανάπτυξης;**

«Το ελπίζω. Αυτό συζητήσαν και οι αρχηγοί κρατών κατά την πρόσφατη σύνοδό τους στις Βρυξέλλες. Ελπίζω ότι η Επιτροπή κατάλαβε την προτροπή τους και θα προωθήσει τώρα πιο ενεργητικά το θέμα. Και ελπίζω επίσης ότι η Ελλάδα θα καταλάβει πως αυτό είναι προς το δικό της συμφέρον. Εμείς είμαστε πρόθυμοι να κάνουμε ό,τι μας ζητήσουν. Αλλά δεν θέλουμε να γίνουμε φορτικοί. Δεν θέλουμε να πιστέψει κανείς ότι θέλουμε να θέσουμε την Ελλάδα υπό την κατοχή μας! Αυτός είναι ένας από τους βλακωδέστερους καταλογισμούς που έχω διαβάσει ποτέ!».

■ **Στην Ελλάδα, και όχι μόνο, πολλά μέσα ενημέρωσης παρομοιάζουν εσάς και την Άνγκελα Μέρκελ με τους ναζιστές και σας «στολίζουν» με ναζιστικά σύμβολα. Δεν σας σοκάρει αυτό;**

«Δεν χάνω τον χρόνο μου με τέτοια θέματα. Υπάρχουν και γερμανικά μέσα που ακολουθούν μια λαϊκίστικη γραμμή. Ένας πολιτικός είναι υποχρεωμένος να ζει με αυτά, ανεξάρτητα από το αν είναι χρήσιμα ή καλόγουστα. Ημουν ο πρώτος που πίεσε τα γερμανικά μέσα να σταματήσουν να γράφουν με παραμορφωτικό ή δυσκρημιστικό τρόπο για την Ελλάδα. Προειδοποίησα ότι αυτό είναι τόσο ανεύθυνο όσο και οι παρομοιώσεις με τους ναζιστές. Αυτό δεν βοηθάει την Ευρώπη να προχωρήσει».

■ **Παρ' όλα αυτά στις Βρυξέλλες και στα κράτη-μέλη υπάρχει ένας πραγματικός φόβος ότι η Γερμανία θέλει να κυριαρχήσει στην Ευρώπη.**

«Μπορώ να σας βεβαιώσω ότι η Γερμανία δεν έχει ούτε την πρόθεση ούτε τη δύναμη να επιβάλει τέτοια κυριαρχία. Το αντίθετο μάλιστα. Η σταθερότητα του ευρώ εξαρτάται σε έναν πολύ μεγαλύτερο βαθμό από τη Γερμανία από ό,τι θα ήθελε ο γερμανικός λαός. Το να εξαγάγει λοιπόν κανείς από αυτό το συμπέρασμα ότι θέλουμε να κυριαρχήσουμε στην Ευρώπη είναι, ειλικρινά, σκέτη ανοησία. Ας πάρουμε ένα παράδειγμα: Η καγκελάριος Μέρκελ και εγώ κάναμε ό,τι μπορούσαμε για να ενταχθεί το νέο δημοσιονομικό σύμφωνο ως συμπλήρωμα στις ευρωπαϊκές συνθήκες, πράγμα που θα επέτρεπε στην Επιτροπή να παίζει μεγαλύτερο ρόλο και θα μείωνε την επιρροή των κρατών-μελών. Δυστυχώς, η Μεγάλη Βρετανία μπλόκαρε την προσπάθεια – όμως δεν υπάρχει καλύτερη απόδειξη από αυτό ότι η Γερμανία δεν επιδιώκει την κυριαρχία στην ΕΕ».

■ **Και όμως, ο κομμουνολόγος Ούλριχ Μπεκ μιλάει για τον γερμανικό εθνικισμό του ευρώ...**

«Αν θυμάμαι καλά, δεν ήταν μόνο η επιθυμία των Γερμανών να εισαχθεί το ευρώ, αλλά και άλλων ευρωπαϊκών χωρών, όπως η Ελλάδα. Κανένας δεν ανάγκασε την Ελλάδα να προσχωρήσει στο κοινό νόμισμα. Ούτε και η Γα-

λία εξαναγκάστηκε σε αυτό. Ο πρόεδρος της Γαλλίας Φρανσουά Μιτεράν ήθελε επίσης ένα κοινό νόμισμα, που θα ήταν εξίσου σταθερό με το γερμανικό μάρκο».

■ **Δεν πρόκειται όμως για το ίδιο το ευρώ, αλλά για τις συνθήκες που το συνοδεύουν και οι οποίες συμβιώνουν στη δικτατορική επιβολή της λιτότητας...**

«Οχι, αυτό είναι λάθος. Οι κανόνες για τους οποίους μιλάμε έχουν την καταγωγή τους στο Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης, που συμφωνήθηκε από όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ευρωζώνης. Η αλήθεια είναι ότι και εμείς στη Γερμανία παραβιάσαμε αυτό το σύμφωνο το 2002-2004. Ωστόσο το τηρούμε από τότε με τον πιο ευλαβικό τρόπο. Ο,τι συμφωνείται, πρέπει και να τηρείται. Ο βασικός στόχος των θεσμικών μεταρρυθμίσεων στο πλαίσιο της καταπολέμησης της κρίσης είναι η εκπόνηση μηχανισμών οι οποίοι θα εγγυώνται την τήρηση των κοινών κα-

νόνων της νομιματικής ένωσης – και θα παράγουν έτσι νέα εμπιστοσύνη».

■ **Για να αναφερθούμε και σε ευρωπαϊκά θέματα: Ποιος θα είναι ο διά-**

Προς τους διαφωνούντες οικονομολόγους θα ήθελα να πω: Παρά τις όποιες διαφορές απόψεων, εμείς οι πολιτικοί πρέπει να παίρνουμε αποφάσεις. Είμαι πεπεισμένος ότι οι αποφάσεις που πήραμε ήταν οι καλύτερες δυνατές εν όψει της αβεβαιότητας

δοχος του Ζαν-Κλοντ Γιούνκερ στην προεδρία του Eurogroup;

«Οι υπουργοί Οικονομικών θα βρουν τον χρόνο που χρειάζεται για να συζητήσουν το θέμα. Αλλά δεν θέλω να

μιλήσω δημόσια για ενδεχόμενους υποψηφίους».

■ **Πρέπει να προέρχεται από χώρα με τριπλό Α;**

«Κράτη-μέλη που τηρούν τους δημοσιονομικούς κανόνες της ευρωζώνης και βραβεύονται γι' αυτό από τις αγορές και τους οίκους αξιολόγησης θα έχουν ίσως περισσότερες πιθανότητες να προωθήσουν τον υποψήφιό τους για αυτό το πόστο, το οποίο, κατά ένα μέρος τουλάχιστον, συνίσταται στη διασφάλιση της τήρησης των κανόνων από όλες τις άλλες χώρες. Δεν θέλω όμως να κάνω άλλες εικασίες για το θέμα».

■ **Πολλοί νομπελίστες οικονομολόγοι υποστηρίζουν ότι η πολλή λιτότητα σκοτώνει τις προβληματικές χώρες της ευρωζώνης.**

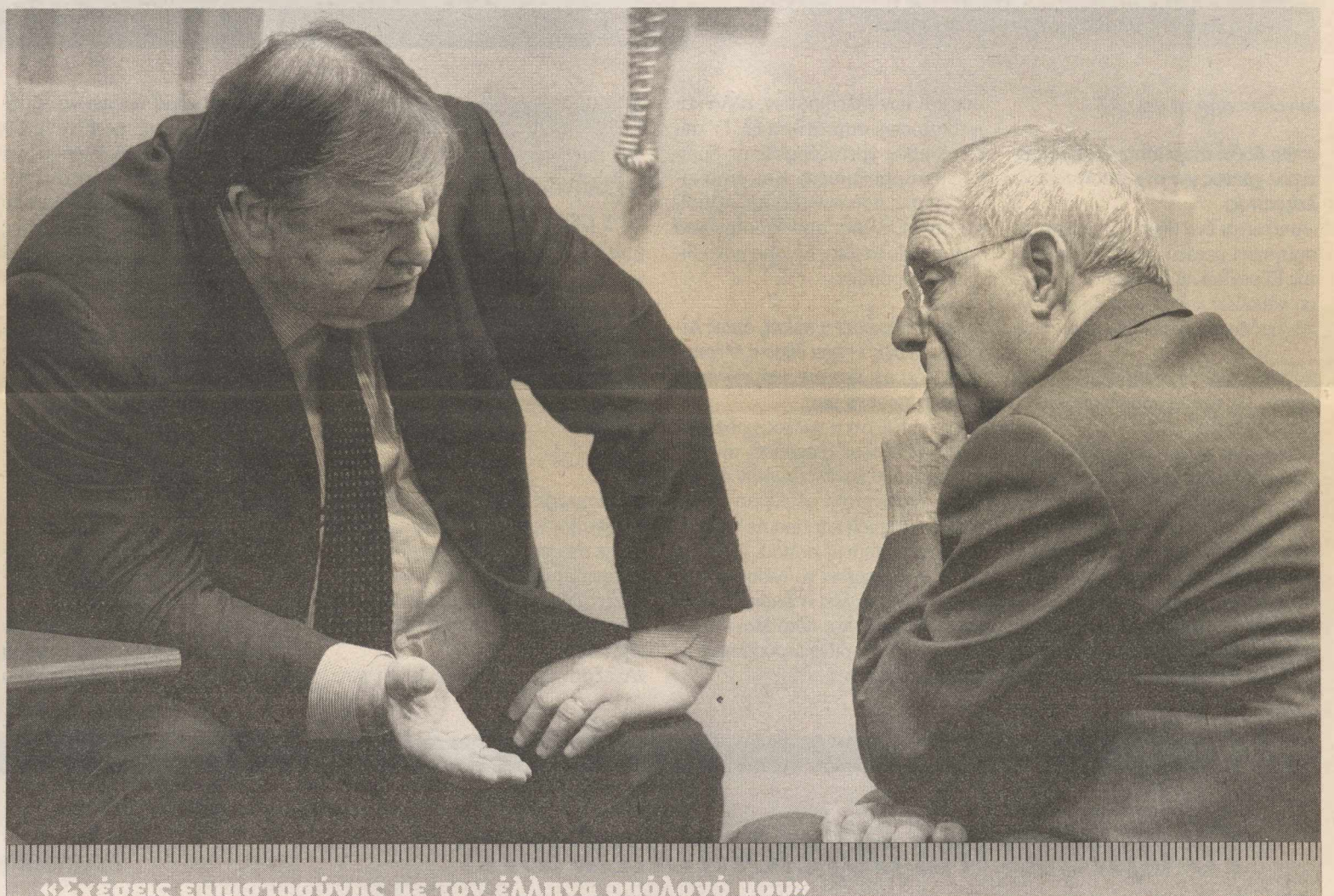
«Το τρέχον πρόβλημα στην ευρωζώνη έχει δύο αιτίες: η πρώτη είναι τα υψηλά ελλείμματα και τα χρέη των χωρών-μελών, η δεύτερη, η έλλειψη ανταγωνιστικότητας. Το τελευταίο πρόβλημα μπορούμε να το λύσουμε μό-

νο με διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις. Γεγονός είναι ότι τα χαμηλά επιτόκια των δέκα τελευταίων ετών, που ήταν “ευλογία” για το ευρώ, προέτρεψαν τις χώρες-μέλη να αναβάλουν αυτές τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις. Τώρα όμως, υπό την πίεση της κρίσης, πρέπει να τις κάνουν».

■ **Ο ισπανός πρωθυπουργός Μαρία-νο Ραχόι δήλωσε πρόσφατα ότι η χώρα του δεν πρόκειται να εκπληρώσει τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το έλλειμμα του προϋπολογισμού...**

«Δεν αμφισβητεί ωστόσο το γεγονός ότι η Ισπανία πρέπει να μειώσει το έλλειμά της. Αυτό είναι μια μεγάλη διαφορά προς ορισμένους νομπελίστες, οι οποίοι συνηγορούν υπέρ της ανόδου του ελλείμματος. Αλλά πόσοι από αυτούς μπόρεσαν να προβλέψουν την κρίση; Επαναλαμβάνω: υψηλά χρέη και χαμηλή ανταγωνιστικότητα εξασθενίζουν το ευρώ».

Συνέχεια στη σελ. A8

«Σχέσεις εμπιστοσύνης με τον έλληνα ομόλογό μου»

«Ούτε εγώ ούτε ο Βενιζέλος είμαστε αφελείς»

■ **Η τρόικα δεν περικόπτει μόνο μισθούς αλλά και εργασιακά δικαιώματα. Ενα από αυτά, το δικαίωμα για σύναψη συλλογικών συμβάσεων, ανήκει στα δικαιώματα ελευθερίας και είναι κατοχυρωμένο στο κοινοτικό κεκτημένο. Θα δεχόσταν εσείς την κατάλυσή του σε περίπτωση που η Γερμανία περνούσε παρόμοια βαθιά κρίση;**

«Ας υποθέσουμε ότι θα είχαμε μια παρόμοια κρίση και ότι θα παρακαλούσαμε τους γείτονές μας να μας δώσουν βοήθεια. Το ΔΝΤ, η ΕΚΤ και η Επιτροπή θα μας παρουσίαζαν τότε μια ανάλυση που θα έδειχνε ότι είμαστε πολύ ακριβοί και λίγο ανταγωνιστικοί, και ότι ως εκ τούτου, δίπλα στα μεγάλα οικονομικά προβλήματα, δεν μπορούμε να προωθήσουμε την ανάπτυξη. Θα είχαμε τότε την επιλογή ανάμεσα στην εξωτερική υποτίμηση, που ισοδυναμεί με την έξοδο από την ευρωζώνη, και στην εσωτερική, που πολιτι-

κά είναι δύσκολη, επειδή συνοδεύεται, μεταξύ άλλων, από το πάγωμα ή την περικοπή των μισθών. Παρ' όλα αυτά θα κάναμε τα πάντα για να μείνουμε στην ευρωζώνη. Μόνο που δεν μπορώ πραγματικά να φανταστώ προς το παρόν ένα τέτοιο σενάριο για τη Γερμανία.

Για να επιστρέψουμε στην Ελλάδα. Οι ελληνικοί κατώτατοι μισθοί βρίσκονται τώρα, ύστερα από τις περικοπές, στο επίπεδο των ισπανικών. Θα έπρεπε να ρωτήσετε κάποτε τους ομολόγους μου από την Εσθονία, τη Σλοβενία ή τη Σλοβακία, που ανήκουν και οι τρεις στην ευρωζώνη. Εχουμε μεγάλο πρόβλημα με την Ελλάδα, λένε. Όλα όσα της προτείνουμε να κάνει δεν είναι ούτε το μισό από εκείνο που κάναμε στις δικές μας χώρες. Και τώρα, συνεχίζουν, πρέπει να πείσουμε τα κοινοβούλιά μας να δώσουν βοήθεια στην Ελλάδα. Αυτό θα πρέπει να το δουν οι Έλληνες προτού αρχίσουν να λένε ότι οι ένοχοι

είναι πάντα οι άλλοι, και κυρίως οι Γερμανοί. Δεν είναι έτσι. Εμείς βοηθάμε. Και αν γινόταν μια δημοσκόπηση στη Γερμανία σχετικά με το ποιος από τους πολιτικούς είναι ιδιαίτερα φιλικός προς την Ελλάδα, θα βρισκόμουν πιθανόν στο επάνω μέρος της κλίμακας. (φεύγοντας) Πάω τώρα στη συνεδρίαση της κοινοβουλευτικής μας ομάδας, για να παλέψω για περαιτέρω βοήθεια για την Ελλάδα...».

■ **Σχεδιάζετε ένα ταξίδι στην Ελλάδα;**

«Δεν έχω πάρει ως τώρα σχετική πρόσκληση. Κοιτάξτε, συναντώ τον έλληνα ομόλογό μου τουλάχιστον κάθε δεύτερη εβδομάδα...».

■ **Τα πάτε καλά μαζί, έχετε σχέση εμπιστοσύνης;**

«Ναι. Είμαστε και οι δύο έμπειροι πολιτικοί. Εχουμε σχέση εμπιστοσύνης, αλλά και τις ιδιαίτερες αντιλήψεις μας. Δεν είμαι αφελής. Και ούτε και ο Ευάγγελος είναι».

ΒΟΛΦΓΚΑΝΓΚ ΣΟΪΜΠΛΕ:

«Κανένας δεν μπορεί να αποκλείσει ότι η Ελλάδα δεν θα χρειαστεί κάποια στιγμή και ένα τρίτο πακέτο. Αλλά τώρα δεν είναι η στιγμή για τη συζήτηση ενός τρίτου πακέτου. Είναι η ώρα της υλοποίησης του δεύτερου»

Συνέχεια από τη σελ. Α7

■ Θα δοθεί στην Ισπανία περισσότερος χρόνος για τη μείωση του ελλείμματος;

«Αυτό είναι ένα θέμα που πρέπει να συζητηθεί μεταξύ της Μαδρίτης και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στη βάση καθαρών κανόνων, οι οποίοι έγιναν πρόσφατα ακόμη πιο αυστηροί».

■ Πώς μπορούν να συνδυαστούν οι περικοπές του προϋπολογισμού με την ανάπτυξη;

«Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η Ευρώπη δεν κινδυνεύει από βαθιά ύφεση, αλλά μόνο από προσωρινή κάμψη της ανάπτυξης. Τους λόγους για αυτό τους έχω ήδη αναφέρει. Η Γερμανία έχει πει και ξαναπει ότι η λύση του προβλήματος δεν είναι μόνο η μείωση του χρέ-

ους και των ελλειμμάτων, αλλά και η επιστροφή στην ανάπτυξη. Γι' αυτό ακριβώς χρειαζόμαστε τις δομικές μεταρρυθμίσεις. Και αυτό είναι επίσης που συνιστά και η τρόικα στην Ελλάδα, στην Πορτογαλία και στην Ιρλανδία. Είναι ο μόνο βιώσιμος δρόμος».

■ Έχει τελειώσει η κρίση, όπως λέει ο Σαρκοζί; Ή έχει δίκιο η Μέρκελ όταν λέει ότι έχουμε ακόμη μακρύ δρόμο μπροστά μας;

«Δεν νομίζω ότι ο γάλλος πρόεδρος είπε πως έχουμε ξεπεράσει την κρίση. Αυτό που κατάλαβα ήταν ότι πήραμε τα αναγκαία μέτρα για να λύσουμε την κρίση και είμαστε τώρα σε θέση να γυρίσουμε σελίδα. Αλλά τώρα τα μέτρα πρέπει να υλοποιηθούν. Αυτό είναι που λέει ο Σαρκοζί, αυτό λέει η Μέρκελ, και αυτό λέω κι εγώ. (γελάει) Δεν θα διαφωνούσα ποτέ με την καγκελάρια».

Αν διάβασα σωστά, ο έλληνας Πρόεδρος είπε μετά ότι είναι οι Έλληνες που θα αποφασίσουν για το πότε θα ψηφίσουν. Και σε αυτό έχει δίκιο. Γι' αυτό και δεν βρίσκομαι σε διαμάχη μαζί του

■ Επιστροφή στην Ελλάδα. Φτάνουν οι εγγυήσεις που είναι ενσωματωμένες στο πακέτο για να συνεχίσετε την παροχή βοήθειας ή θα θέσετε νέες προϋποθέσεις σε περίπτωση μιας δυσμενούς για εσάς κυβερνητικής αλλαγής;

«Ανεξάρτητα από την έκβαση των

εκλογών, η χώρα πρέπει να τηρήσει τις υποχρεώσεις της. Είναι η κυρίαρχη απόφαση της Ελλάδας να διεξαγάγει εκλογές. Υπήρξαν πολλοί εντός και εκτός της Ελλάδας που διερωτήθηκαν αν η διεξαγωγή τους είναι ό,τι καλύτερο υπάρχει. Αλλά μια και η Ελλάδα αποφάσισε, δεν χρειάζεται να συζητούμε πια γι' αυτό. Ωστόσο η χώρα πρέπει να τηρήσει μετά τις εκλογές τις δεσμεύσεις της. Αυτή είναι η βάση της συναλλαγής για το πρόγραμμα. Αν αυτό πάψει να ισχύει, η ευθύνη θα πέσει σε αυτούς που απορρίπτουν τη συμφωνία. Πιστεύω όμως ότι δεν θα συμβεί κάτι τέτοιο».

■ Πρόσφατα είχατε μια οξεία διαμάχη με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας κ. Κάρολο Παπούλια...

«Δεν είχα καμία διαμάχη μαζί του, δεν τον γνωρίζω καν! Εγώ είπα μία φορά πως δεν ξέρω αν είναι ό,τι καλύτερο

να γίνουν σύντομα εκλογές στην Ελλάδα. Βρήκα πολύ έξυπνη την ιταλική απόφαση, να δοθεί περισσότερος χρόνος στην κυβέρνηση των τεχνοκρατών. Αν διάβασα σωστά, ο έλληνας Πρόεδρος είπε μετά ότι είναι οι Έλληνες που θα αποφασίσουν για το πότε θα ψηφίσουν. Και σε αυτό έχει δίκιο. Γι' αυτό και δεν βρίσκομαι σε διαμάχη μαζί του».

■ Είναι η επιτυχία του PSI ένα νέο έναυσμα για βοήθεια;

«Θέλουμε να βοηθήσουμε, αλλά κανένας δεν αναγκάζει την Ελλάδα να αποδεχθεί τη βοήθεια. Είναι φανερό ότι η Ελλάδα έχει ένα πρόβλημα και χρειάζεται βοήθεια γι' αυτό. Και αναφέρομαι σε αυτό στη βάση εκείνων που μας λένε η ελληνική κυβέρνηση και η τρόικα. Το θέμα για το οποίο μιλάμε είναι: Πώς μπορεί να έχει νόημα η βοήθειά μας; Μόνο αν έχει νόημα μπορούμε να τη δώσουμε».

ΓΝΩΜΗ

Το τίμημα της συνειδητοποίησης

Του ΑΝΤΩΝΗ ΚΑΡΑΚΟΥΣΗ

Οταν το φθινόπωρο του 2009 αποκαλύφθηκε το μέγεθος της οικονομικής κρίσης που απειλούσε τη χώρα, το ελληνικό πολιτικό σύστημα εισήλθε σε μια μακρά και επίπονη διαδικασία συνειδητοποίησης.

Ως τότε η Κεντροδεξιά κάτι είχε καταλάβει αλλά ντρεπόταν να περιγράψει την κρίση ως είχε, η Κεντροαριστερά την υποτιμούσε και νόμιζε αφελώς ότι μπορεί να τη χειρισθεί με ημίμετρα και η Αριστερά, καταδιωκόμενη από τη συνωμοσία που τη χαρακτηρίζει, δεν την αναγνώριζε καν ή καλύτερα δεν την πίστευε, νόμιζε πως ήταν κόλπο του κεφαλαίου!

Τον Μάιο του 2010, παραμονές του πρώτου μνημονίου, όλοι τους ήταν αμήχανοι και απολύτως αιφνιδιασμένοι. Σχεδόν ανακουφίστηκαν από τα πρώτα δανεικά.

Το καλοκαίρι μετακόμισαν όλοι άνετοι στις παραλίες και μόλις το φθινόπωρο, όταν είδαν ότι το πρόγραμμα

Όσοι σήκωσαν το βάρος και ανέλαβαν πολιτικό κόστος θα έχουν μόνο κέρδη. Οι υπόλοιποι που έπαιξαν με τη χρεοκοπία θα ξαναβρούν τη θέση τους στο πάνθεον του περιθωρίου

δεν έτρεχε και η διάσωση δεν έβγαине, άρχισαν να οικοδομούν θέσεις, αρνήσεις και αμυντικές πολιτικές.

Εν τω μεταξύ όσο ο καιρός περνούσε και τα δαιμόνια απελευθερώνονταν, τόσο βασανίζονταν τα πρόσωπα και τα κόμματα.

Η κοινωνία έβραζε και οι κάθε λογής αμφισβητίες έβρισκαν πεδίο δράσης και προπαγάνδας.

Όλα τα φρούτα του φασισμού, της ακροδεξιάς, της ακροαριστεράς, του ανιευθυνισμού και της τρομοκρατίας των δρόμων και των όπλων βρήκαν πεδίο δόξης λαμπρό, όπως συμβαίνει πάντοτε σε περιόδους μεγάλων οικονομικών κρίσεων.

Κάπως έτσι κύλησε και το 2011.

Μέχρι που φθάσαμε στα τέλη του περασμένου Οκτώβρη, όπου το πρόβλημα κορυφώθηκε και η χώρα αποδεδειγμένα αντιμετώπισε την απειλή εξόδου από την ευρωζώνη.

Μόλις μετά τις Κάννες άρχισε να συνειδητοποιείται η απειλή.

Σε εκείνη τη δραματική σύνοδο κορυφής κατάλαβε ο κ. Παπανδρέου ότι δεν μπορεί μόνος του.

Τότε ο κ. Σαμαράς άρχισε να βάζει νερό στο κρασί του και η Αριστερά να διαισθάνεται κάποια ευθύνη για τα επερχόμενα δεινά. Υπό το βάρος αυτής της ευθύνης επιχείρησε να ελέγξει τα ασύταχτα πλήθη που απαιτούσαν να καεί η Βουλή.

Στο τετράμηνο που ακολούθησε η συνειδητοποίηση ήταν πλήρης. Ακόμη και οι πιο ακραίοι της επίσημης πολιτικής κατάλαβαν πια ότι το παιχνίδι απειλούσε τους πάντες και τα πάντα.

Δεν είναι τυχαίο ότι σε αυτό το διάστημα πληρώθηκε το μεγαλύτερο μέρος του πολιτικού κόστους που πήγαζε από την κρίση.

Και δεν ήταν μικρό. Ενας πρώην πρωθυπουργός «εξαερώθηκε». Ο κ. Παπανδρέου δεν υπάρχει πλέον στην πολιτική σκηνή του τόπου, παρέδωσε τον Νοέμβριο την πρωθυπουργία στον κ. Λουκά Παπαδήμο και τώρα παραδίδει την ηγε-

σία του ΠαΣοΚ στον κ. Ευάγγελο Βενιζέλο, ο οποίος σήκωσε το βάρος και το κόστος εκπροσώπησης του παραπαύοντος κόμματός του.

Ο κ. Σαμαράς έκανε στροφή 180 μοιρών και απώλεσε το ένα τέταρτο της Κοινοβουλευτικής Ομάδας του, ο κ. Καρατζαφέρης έχασε τα δυναμικότερα των στελεχών του κόμματός του και κινδυνεύει να μείνει εκτός Βουλής και συνολικά το πολιτικό σύστημα εισήλθε σε φάση βίαιου μετασχηματισμού.

Αυτό ήταν ως τώρα το τίμημα του PSI, της πρώτης ουσιαστικής βάσης αντιμετώπισης του οικονομικού προβλήματος της χώρας.

Η συνέχεια επίσης δεν θα είναι ευθύγραμμη. Από εδώ και πέρα όσοι σήκωσαν το βάρος και ανέλαβαν πολιτικό κόστος θα έχουν μόνο κέρδη. Οι υπόλοιποι που έπαιξαν με τη χρεοκοπία και επιδίωξαν το χειροκρότημα του αλλαλάζοντος πλήθους θα ξαναβρούν τη θέση τους στο πάνθεον του περιθωρίου, στο οποίο ανήκουν.

Η απαξίωση της πολιτικής και το γιουχάισμα των πολιτικών

ΤΟΥ
ΝΙΚΟΥ ΜΟΥΖΕΛΗ

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως τα κόμματα έχουν τελείως απαξιωθεί – σε σημείο που πολλοί πολιτικοί να μην μπορούν να κυκλοφορήσουν στον δρόμο ελεύθερα. Αυτή η απαξίωση είναι δικαιολογημένη. Γιατί είναι κυρίως ο τρόπος λειτουργίας του μεταπολιτευτικού κομματικοκρατικού συστήματος που εξηγεί το σημερινό αδιέξοδο. Οι μόνοι που δεν δείχνουν να έχουν καταλάβει αυτή την προφανή διαπίστωση είναι οι βουλευτές μας, που εξακολουθούν να είναι εγκλωβισμένοι σε μια πελατειακή και λαϊκιστική κουλτούρα, καθώς και σε έναν συγκρουσιακό εύλινο λόγο. Εναν λόγο που, αντί να εξηγήσει τι έχει συμβεί και τι πρέπει να γίνει, εξακολουθεί να αποπροσανατολίζει τους πολίτες με κοκορομαχίες σχετικά με το ποιο κόμμα φταίει για τη σημερινή κρίση. Αυτό δεν είναι μόνο βαρετό αλλά και εξοργιστικό. Τα κόμματα εξουσίας υποτιμούν τη νοημοσύνη των ψηφοφόρων όταν εξακολουθούν αυτό το βλακώδες κομματικό φουτιμπούλ. Οι πολίτες αντιλαμβάνονται πολύ καλά πως και τα δύο κόμματα έχουν ευθύνη για την κρίση. Η μεν διακυβέρνηση Καραμανλή με την «επαιδίωση του κράτους» διέλυσε τη δημόσια διοίκηση και διπλασίασε σχεδόν το χρέος. Όσο για τη διακυβέρνηση Παπανδρέου, αντέδρασε με μεγάλη καθυστέρηση και διαχειρίστηκε τελείως ερασιτεχνικά τα προβλήματα που δημιούργησε η προηγούμενη κυβέρνηση.

Το τέλος της Μεταπολίτευσης;

Με βάση τα παραπάνω, πολλοί συμπεραίνουν πως το κομματικό σύστημα πνέει τα λοίσθια. Πως ήρθε όχι μόνο το τέλος του δικομματισμού αλλά και το τέλος του μεταπολιτευτικού πολιτικού συστήματος. Κατ' αυτή την άποψη, αν το κίνημα του 1909 στο Γουδί σήμαινε το τέλος του παλαιοκομματισμού και του ολιγαρχικού κοινοβουλευτισμού πιο γενικά, η τωρινή κρίση θα οδηγήσει στον θάνατο του «ύστερου παλαιοκομματισμού», δηλαδή θα οδηγήσει στη λεγόμενη δεύτερη Μεταπολίτευση. Αυτό όμως που διαπιστώνουμε σήμερα είναι πως η απαξίωση των κομμάτων, αντίθετα με αυτό που συνέβη στον Μεσοπόλεμο, δεν φαίνεται να οδηγεί στη δημιουργία νέων κομματικών μηχανισμών ικανών

ΠΟΛΙΤΕΣ ΜΟΥΝΤΖΩΝΟΥΝ προς τη Βουλή κατά τη διάρκεια συγκέντρωσης στο Σύνταγμα το περασμένο καλοκαίρι. Οι αντιδράσεις στην παρακμή του πολιτικού συστήματος είναι κατά βάση καθαρά αρνητικές

να διαμορφώσουν ένα νέο πολιτικό σύστημα, μια νέα πολιτική κουλτούρα. Υπάρχουν βέβαια διάφορες πολιτικές κινήσεις – από τους «Αγανακτισμένους» ως την «Κοινωνική Συμμαχία» και το «Για την Ελλάδα τώρα». Υπάρχουν επίσης νέα κομματίδια όπως αυτό του Μίκη Θεοδωράκη, του Πάνου Καμμένου, του Γιάννη Δημαρά και άλλα ακόμη πιο μικρά. Όλες όμως οι παραπάνω προσπάθειες δημιουργούν έναν πρόσκαιρο ενθουσιασμό αλλά μετά παύουν να προσελκύουν την προσοχή των πολιτών. Με άλλα λόγια, υπάρχει μεν απόλυτη απαξίωση του πολιτικού συστήματος, αλλά από πουθενά δεν διαφαίνεται μια σοβαρή αντίδραση στην απαξίωση. Οι αντιδράσεις είναι είτε καθαρά αρνητικές (π.χ., χρήση βίας από κουκουλοφόρους, γιουχάισμα των πολιτικών) είτε εξαιρετικά καχεκτικές.

Κομματικές ανακατατάξεις

Αυτό δεν σημαίνει βέβαια πως δεν θα επέλθει καμία αλλαγή στον κομματικό χώρο. Η καθίζηση και πιθανή διάσπαση του ΠΑΣΟΚ, η εξίσου πιθανή αλλά όχι σίγουρη έκλειψη του δικομματισμού, η άνοδος της Κεντροδεξιάς, όλα αυτά θα φέρουν ανακατατάξεις. Αλλά σε ό,τι αφορά την πελατειακή, λαϊκιστική και άκρως συγκρουσιακή πολιτική κουλτούρα, αυτές οι αλλαγές μάλλον θα φέρουν μια από τα ίδια. Υπάρχει βέβαια και η ελπίδα τα ήδη υπάρχοντα κόμματα να ανανεωθούν μέσω της προσέλκυ-

σης νέων στελεχών. Όσο όμως κυριαρχούν οι πελατειακές δομές του ρουσφετιού και της αδιαφάνειας, τα νέα στελέχη είτε θα αποχωρήσουν είτε θα προσαρμοστούν στο πελατειακό status quo. Αν ούτε οι νέες κινήσεις ούτε τα νέα κόμματα μπορούν να επιφέρουν μια ριζική αλλαγή, υπάρχει άλλος τρόπος παρέμβασης στο πολιτικό γίγνεσθαι;

Αντίβαρα στην κομματικοκρατία

Νομίζω πως ένας τρίτος τρόπος είναι να βρεθούν νέοι μηχανισμοί που θα λειτουργούν ως αναχώματα στην

Υπάρχει απόλυτη απαξίωση του πολιτικού συστήματος, αλλά οι αντιδράσεις σ' αυτήν είναι καθαρά αρνητικές

κομματική διαφθορά, στην αδιαφάνεια και, πιο γενικά, στην κομματικοκρατία. Όπως έχω συχνά τονίσει από αυτές τις στήλες, στη χώρα μας έχουμε όχι κομματική αλλά κομματικοκρατική δημοκρατία. Υπάρχει ένας κομματικός «ιμπεριαλισμός» – με την έννοια πως τα κόμματα διεισδύουν και κομματικοποιούν όλους τους θεσμικούς χώρους, από τα επαγγέλματα ως το πανεπιστήμιο. Αυτή η «αποικιοποίηση» του κοινωνικού συνόλου

οδηγεί στην αποδυνάμωση της κοινωνίας των πολιτών, οδηγεί σε μια ανισορροπία δύναμης μεταξύ κοινωνίας και κράτους. Αρα αυτό που πρωταρχικά χρειάζεται είναι η άμβλυνση του κομματικού επεκτατισμού, χρειάζεται ένα πέρασμα από τον κομματικοκρατικό στον κομματικό κοινοβουλευτισμό.

Υπάρχουν ήδη συγκεκριμένα μικρά βήματα που έχουν γίνει προς αυτή την κατεύθυνση. Ενα πρόσφατο παράδειγμα είναι η απόφαση της κυβέρνησης να δημιουργήσει θέση μόνιμου γραμματέα στο υπουργείο Οικονομικών. Αν αυτό το μέτρο γενικευθεί σε όλα τα υπουργεία, θα ανατρέψει τον κομματικοκρατικό θεσμό (που δημιουργήθηκε επί διακυβέρνησης Ανδρέα Παπανδρέου) ανάληψης της θέσης γενικού γραμματέα από «κολλητούς» του υπουργού ή πιστούς οπαδούς της εκάστοτε κυβέρνησης – πράγμα που επέφερε ερασιτεχνισμό, ασυνέχεια, χάος και παραπέρα κομματικοποίηση της δημόσιας διοίκησης. Ενα δεύτερο θετικό βήμα αποκομματικοποίησης είναι η άμβλυνση της δύναμης των κομματικών νεολαίων μέσα στο πανεπιστήμιο που ο νέος νόμος για την ανώτατη εκπαίδευση θα επιφέρει. Ενα τρίτο βήμα είναι η δημιουργία της ανεξάρτητης αρχής του Συνηγόρου του Πολίτη επί διακυβέρνησης Σημίτη. Όπως και στις υπόλοιπες ανεξάρτητες αρχές, υπήρξε μεν νομιμοποίηση από τη Βουλή, αλλά ο πρώτος επικεφαλής της αρχής Νικηφόρος Διαμα-

ντούρος πέτυχε να αντισταθεί σε διάφορες κυβερνητικές και κομματικές πιέσεις. Κατόρθωσε να αποφύγει την κομματικοποίηση και να καταστήσει την Αρχή πραγματικά ανεξάρτητη. Ετσι ο Συνήγορος του Πολίτη εξακολουθεί ως σήμερα να παρέχει πολύτιμη βοήθεια σε χιλιάδες πολίτες που εμπλέκονται με τον έναν ή τον άλλον τρόπο στα γρανάζια της κρατικής γραφειοκρατίας.

Είναι απόλυτη ανάγκη δημιουργίας και άλλων, πραγματικά ανεξάρτητων αρχών που να λειτουργούν σαν αντίβαρα στην ασυδοσία των κομμάτων, των κυβερνήσεων και της δημόσιας διοίκησης. Τέτοιες αρχές θα πρέπει να δίνουν λόγο στη Βουλή και να διοικούνται από κοινώς αποδεκτές εξωκοινοβουλευτικές προσωπικότητες, το έργο των οποίων θα υποστηρίζεται από εμπειρογνώμονες (λογιστές, φοροτεχνικούς, οικονομολόγους). Εμπειρογνώμονες ικανούς να ελέγχουν αποτελεσματικά τα κομματικά ταμεία, το «πόθεν έσχες» των πολιτικών, τα δημόσια έργα, τις αγορές εξοπλιστικών συστημάτων κτλ. Μόνο με αυτόν τον τρόπο (που εύνομες χώρες όπως η Μ. Βρετανία ακολουθούν) θα τελειώσει η κοροϊδία των εξεταστικών επιτροπών όπου οι βουλευτές ελέγχουν βουλευτές, όπου δηλαδή «Γιάννης κερνάει και Γιάννης πίνει».

Οι αντιδράσεις και η διέξοδος

Οι διάφορες κινήσεις πολιτών, τα νέα κόμματα, οι προτάσεις για αλλαγή του εκλογικού νόμου ή και του Συντάγματος, οι κομματικές ανακατατάξεις – όλα τα παραπάνω μπορεί να αποτελέσουν θετικές αντιδράσεις στην πλήρη απαξίωση του τωρινού κομματικού συστήματος. Αλλά δεν αρκούν. Χρειάζεται ο εκδημοκρατισμός του κομματικού συστήματος μέσω της δημιουργίας αντίβαρων στον κομματικό επεκτατισμό. Τέτοιου είδους αντίβαρα, αντίθετα με τις αλλαγές του εκλογικού νόμου ή του Συντάγματος, μπορούν να δημιουργηθούν σχετικά γρήγορα. Όσο για τους φορείς που θα πιέσουν για μια τέτοια αλλαγή, αυτοί μπορεί να έρθουν και από την κοινωνία των πολιτών αλλά και από πολιτικούς που αντιλαμβάνονται τις καταστρεπτικές συνέπειες της κομματικοκρατίας. Τέλος, μια βασική προϋπόθεση για την άμβλυνση της απαξίωσης που βιώνουν οι πολίτικοί σήμερα είναι να βοηθήσουν ενεργά στην αποκομματικοποίηση της κοινωνίας.

Ο κ. Νίκος Μουζέλης είναι ομότιμος καθηγητής Κοινωνιολογίας της LSE.

Υπηρεσία
«Οικονομικό
Check Up»

Συζητάς με όλους τι θα κάνεις τα χρήματά σου;
Συζητήσέ το εκεί που πρέπει: στην Τράπεζα Πειραιώς.

Γιατί εμείς, στην Τράπεζα Πειραιώς, δημιουργήσαμε την Υπηρεσία «Οικονομικό Check Up», που λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες και τους στόχους σου, και απαντάει με λύσεις ειδικά για σένα. Έλα να βρούμε μαζί την καλύτερη λύση για τα χρήματά σου.

Γιατί έτσι πρέπει να σκέφτεται μια Τράπεζα!

18218 www.piraeusbank.gr

ΤΡΑΠΕΖΑ
ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Σε οριακό σημείο βρίσκεται η ελληνική κοινωνία όπως αποκαλύπτει έρευνα του Παντείου Πανεπιστημίου

Όταν ξεχειλίζει ο θυμός και περισσεύει ο φόβος...

Πρόθυμοι να εμπλακούν σε προπηλακισμούς πολιτικών δηλώνουν φιλήσυχοι, μέχρι χθες, πολίτες

ΡΕΠΟΡΤΑΖ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΟΛΛΙΑ

Στοιχεία που προκαλούν αίσθηση, καθώς αποτυπώνουν το οριακό σημείο στο οποίο βρίσκεται η ελληνική κοινωνία, αποκαλύπτει έρευνα του Παντείου Πανεπιστημίου, που έρχεται στη δημοσιότητα μόλις μία ημέρα πριν από τη σύγκληση της σύσκεψης υπουργών για τον προπηλακισμό πολιτικών προσώπων υπό τον Πρωθυπουργό κ. Λουκά Παπαδήμο. Αντιδράσεις όπως η χειροδικία εναντίον πολιτικών και οι επιθέσεις με αβγά και γιαούρτια συγκεντρώνουν εντυπωσιακά ποσοστά ως «αποτελεσματικές πρακτικές» εν μέσω κρίσης, ενώ σημαντικό κομμάτι των ερωτηθέντων δηλώνουν ακόμη και πρόθεση συμμετοχής στις αντιδράσεις αυτές.

Η έρευνα κάνει σαφές ότι από τον καναπέ δηλώνουν διατεθειμένοι να σηκωθούν και απλοί πολίτες, φιλήσυχοι μέχρι πρότινος. Η αγανάκτηση, ο θυμός, η οργή καταδεικνύονται πια ως κατακλυσμιαία συναισθήματα του κόσμου, ενώ το μέλλον ενδύει ο φόβος – «δεν θα μπορώ πια να έχω αυτά που είχα», «θα χάσω τη δουλειά μου», «θα ζω με δανεικά». Οι ερευνητές τονίζουν δε ότι η κρίση καθιστά εξαιρετικά ευάλωτους όσους βρίσκονται στα άκρα του οικονομικού φάσματος: τους πολύ φτωχούς και τους πολύ πλούσιους – οι τελευταίοι, καθώς φοβούνται το «απ' τα ψηλά στα χαμηλά και απ' τα πολλά στα λίγα».

Επιθετικές αντιδράσεις

Τα στοιχεία που προκαλούν αίσθηση προέκυψαν κατά τη διερεύνηση των πρακτικών που ο κόσμος κρίνει ως αποτελεσματικές, ως μέσα αντίδρασης, στο πλαίσιο της οικονομικής κρίσης.

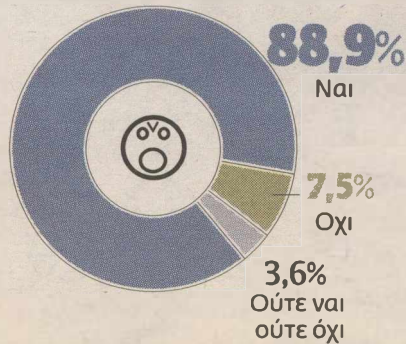
Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων προσυπογράφει τακτικές όπως την αγορά μόνο ελληνικών προϊόντων για την τόνωση της οικονομίας, τη συμμετοχή σε διαδηλώσεις ενάντια στα μέτρα λιτότητας και την άρνηση πληρωμής νέων φόρων. Τα ποσοστά ωστόσο που συγκεντρώνουν οι επιθετικές αντιδράσεις, αν και αυτές σαφώς μειψφούν στο σύνολο των ερωτηθέντων, είναι εντυπωσιακά.

Η πρακτική επίθεσης σε πολιτικούς με αβγά και γιαούρτια θεωρείται αποτελεσματική από το 30,4%. Το 21,2% εκτιμά ως δραστική και καρποφόρα τη χειροδικία εναντίον πολιτικών προσώπων, το 17,1% λέει «ναι» στον εμπρησμό αυτοκινήτων πολιτικών προσώπων, το 14,6% στις επιθέσεις εναντίον των δυνάμεων καταστολής, το 7,9% στους εμπρηστικούς μηχανισμούς και το 6,2% στην καταστροφή της δημόσιας περιουσίας.

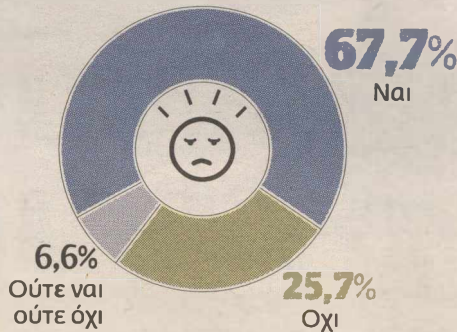
Αποκορύφωμα όλων, οι απαντήσεις που δηλώνουν την πρόθε-

Συναισθήματα κατά τη διάρκεια της τρέχουσας οικονομικής κρίσης

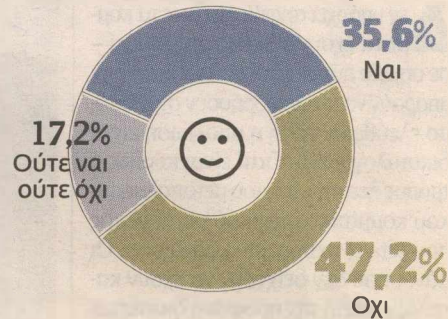
Θυμός, αγανάκτηση, οργή

Ταπείνωση, ενοχή, φόβος, άγχος, απογοήτευση, θλίψη, ματαιώση, ανημποριά

Αλληλεγγύη, εμπιστοσύνη, αισιοδοξία, αγωνιστικότητα

Σε συνθήκες οικονομικής κρίσης σε ποιον βαθμό θα ήσασταν διατεθειμένος/η να συμμετάσχετε σε καθεμιά από τις παρακάτω πρακτικές;

(Μέσοι όροι, 7βάθμια κλίμακα απαντήσεων, 1=καθόλου αποτελεσματικές, 7=πάρα πολύ αποτελεσματικές)

Οι λιγότερο αποτελεσματικές

Επίθεση σε πολιτικούς με αβγά και γιαούρτια	3,20
Χειροδικία απέναντι σε πολιτικά πρόσωπα	2,64
Εμπρησμός αυτοκινήτων πολιτικών	2,42
Επίθεση στις δυνάμεις καταστολής κατά τη διάρκεια διαδηλώσεων	2,37
Τοποθέτηση εμπρηστικών μηχανισμών σε δημόσια κτίρια	1,78

Οι 5 θεωρούμενες πιο αποτελεσματικές

Αγορά μόνο ελληνικών προϊόντων	5,42
Συμμετοχή σε διαδηλώσεις ενάντια στα μέτρα λιτότητας	5,34
Αύξηση των ατομικών δεξιοτήτων μέσω της εκπαίδευσης	5,10
Άρνηση πληρωμής νέων φόρων	4,96
Συμμετοχή στις λαϊκές συνελεύσεις στη γειτονιά	4,84

ση συμμετοχής στις αντιδράσεις αυτές. Σε επιθέσεις με αβγά και γιαούρτια δηλώνει ότι θα συμμετείχε το 26,8%. Ποσοστό 16,1% ομολογεί ότι θα έδερνε πολιτικά πρόσωπα, 12,5% ότι θα έβαζε φωτιά σε αυτοκίνητα βουλευτών και υπουργών, ενώ το 12,6% δεν έχει κανένα ενδοιασμό να επιτεθεί σε δυνάμεις καταστολής. Εμπρηστικό μηχανισμό θα τοποθετούσε το 5% ενώ το 5,1% δηλώνει ότι δυνητικά θα εμπλεκόταν σε καταστροφές δημόσιας περιουσίας.

Η τοποθέτηση των ερωτηθέντων στην κλίμακα πολιτικών πεποιθήσεων έχει ένα στοιχείο-έκπληξη, τονίζουν οι ερευνητές.

«Το 38,4% αρνείται να τοποθετηθεί πολιτικά. Στην ουσία, δηλώνουν ότι δεν καλύπτονται από τις σημερινές υποδιαίρεσεις του πολιτικού φάσματος ενώ σημειώνεται σημαντική άνοδος της Αριστεράς».

Αναλυτικά πάντως το 13% αυτοπροσδιορίζεται ως «απόλυτα αριστερά» το 18,2% ως «αριστερά», το 18,4% ως «κέντρο», το 9% ως «δεξιά» και το 3,1% ως «απόλυτα δεξιά».

Ο θυμός και η ταπείνωση

Αρνητικά συναισθήματα (ενεργούς αντίδρασης), θυμός, οργή, αγανάκτηση, ομολογεί ότι έχει το συντριπτικό ποσοστό του 88,9% των ερωτηθέντων.

Περισσότερο παθητική στάση, με αρνητικά συναισθήματα (ταπεί-

Η κρίση καθιστά εξαιρετικά ευάλωτους όσους βρίσκονται στα άκρα του οικονομικού φάσματος: τους πολύ φτωχούς και τους πολύ πλούσιους – οι τελευταίοι, καθώς φοβούνται το «απ' τα ψηλά στα χαμηλά, και απ' τα πολλά στα λίγα».

νωση, φόβο, ενοχή, άγχος, απογοήτευση, θλίψη, ματαιώση, αίσθημα ανημποριάς) δηλώνει ότι υιοθετεί το 67,7%, ενώ την αποτάσσεται το 25,7%.

Η αλληλεγγύη, η εμπιστοσύνη, η αισιοδοξία, η αγωνιστικότητα – θετικά συναισθήματα ενεργούς συμμετοχής, κατά τους ερευνητές – συγκεντρώνουν θετικές απαντήσεις σε ποσοστό 35,6% και αρνητικές σε ποσοστό 47,2%.

«Επιχειρήσαμε να διερευνήσουμε, σε προσωπικό επίπεδο, το πόσο ευάλωτος αισθάνεται κανείς, στη δίνη της κρίσης» τονίζει ο κ. Γεράσιμος Προδρομίτης. «Θέτοντας την ερώτηση “πόσο πιθανό είναι να σας συμβούν σε ένα με δυο χρόνια, από τώρα τα εξής πράγματα”, παραθέσαμε έναν κατάλογο και διαπιστώσαμε ότι κυρίαρχοι φόβοι είναι η καταβαρά-

θωση της ποιότητας ζωής και ασφαλώς η απόλυση / η δυσκολία εξεύρεσης νέας θέσης εργασίας. Σε επταβάθμια κλίμακα απαντήσεων – στην οποία το “πολύ πιθανό” βρίσκεται στο 7 και το “εντελώς απίθανο” στο 1–, το “να είναι ακριβώς για εσάς τα πράγματα που θέλετε να έχετε” συγκεντρώνει το 5,71, γεγονός που υποδηλώνει ότι η επιθυμία για το κυρίαρχο ως σήμερα μοντέλο καταναλωτικής ζωής παραμένει ισχυρή. Η προοπτική “να χάσετε τη δουλειά που έχετε ή να μη βρείτε νέα” φαντάζει επίσης τρομακτική με 5,41, ενώ ακολουθούν τόσο το ενδεχόμενο “να χρειαστείτε οικονομική βοήθεια από συγγενείς και φίλους”, με 5,32, όσο και το “να μην μπορείτε να πληρώσετε τους λογαριασμούς σας”, με 5,11– πολύ ψηλά δηλαδή».

Ο κ. Προδρομίτης προσθέτει ως σημαντικό ένα ακόμη εύρημα. Οι επιθέσεις που έχει δεχθεί τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα έχουν συσπειρώσει τον κόσμο, αναδεικνύοντας μια τάση άμυνας, πολύ διαφορετική από τη γνωστή εθνικιστική, συντηρητική τάση του «Ελλάς, Ελλήνων, χριστιανών». Ποσοστό 76,9% απαντά θετικά στην ερώτηση «νιώθετε ότι είστε Έλληνας», ποσοστό 73,7% εκτιμά ως σημαντικό το να είσαι Έλληνας, ενώ 65,5% απαντά καταφατικά στην ερώτηση «όταν κάποιος που δεν είναι Έλληνας ασκεί κριτική στους Έλληνες, νιώθετε ότι κριτικάρει εσάς τον ίδιο;».

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Χρόνος διεξαγωγής:
21/11-15/12/2011.

Τόπος διεξαγωγής:
Λεκανοπέδιο Αττικής.

Δείγμα: 1.040 άνδρες και γυναίκες, ηλικίας 18 ετών και άνω.

Δειγματοληψία: στρωματοποιημένη, με ποσόστωση ως προς φύλο και ηλικία.

Μέθοδος: συνεντεύξεις με δομημένα ερωτηματολόγια κλειστών απαντήσεων.

Την έρευνα διεξήγαγε το Εργαστήριο Κοινωνικής και Πειραματικής Ψυχολογίας του Τμήματος Ψυχολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου, και σε επίπεδο προσώπων ο κ. Στάμος Παπαστάμου, καθηγητής Πειραματικής Κοινωνικής Ψυχολογίας, η κυρία Ξένια Χρυσόχου, καθηγήτρια Κοινωνικής και Πολιτικής Ψυχολογίας, καθώς και ο κ. Γεράσιμος Προδρομίτης, αναπληρωτής καθηγητής Πειραματικής Κοινωνικής Ψυχολογίας.

Η έρευνα διεξήχθη – με πρωτοβουλία της ελληνικής πλευράς – σε συνεργασία με πανεπιστήμια της Ισπανίας, της Πορτογαλίας, της Ιταλίας, της Γαλλίας και της Ιρλανδίας.